

УДК 339.13:637.1(477)
DOI: 10.31891/2307-5740-2021-294-3-1

МАЗУР К. В.
ORCID ID: 0000-0002-1137-3422
e-mail: kv_mazur@ukr.net

ГОНТАРУК Я. В.
ORCID ID: 0000-0002-7616-9422
e-mail: e050122015@gmail.com

Вінницький національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проведено аналіз розвитку ринку молока в сучасних умовах. У статті досліджено показники надходження сировини на підприємствах переробних галузей за якісними показниками молочної продукції. У статті розглядаються теоретико-методологічні засади та проблеми організаційного і економічного характеру розвитку молочної галузі. Акцентовано увагу на змісті, структурі та проблемах функціонування молокопродуктового комплексу, обґрунтованні організаційно-економічного механізму забезпечення виробництва конкурентоспроможної продукції в галузі. Визначено, що досягнення конкурентоспроможності продукції та підприємств молочної підкомплексу вимагає і тісного співробітництва, взаємовигідного партнерства усіх його структурних ланок. Визначено, що розміщення виробництва молока є фактором, що впливає на вдосконалення організації галузі в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області. Виділено зони (групи районів), які спеціалізовані на виробництві молока, що опосередковано свідчить про відсутність цілеспрямованої регіональної політики впливу на вдосконалення розміщення галузі. Досліджено, що незважаючи на утримання приватним сектором провідних позицій у виробництві молока у Вінницькій області формування продовольчого ринку в основному продукцією дрібнотоварних господарств є ознакою невисокого рівня розвитку молочної скотарства регіону. Визначено майже переважну домінуючу роль господарств населення у регіональному ринку молока. Ситуація в найближчі роки суттєво не зміниться, а наявна тенденція пануватиме й надалі. Запропоновано вихід з даної ситуації є створення молочно-тваринницьких ферм за участі великих молокопереробних заводів з метою забезпечення останніх високоякісною сировиною. Визначено перспективи створення дочірніх підприємств молочної галузі – створення сільськогосподарських підприємств молочної галузі.

Ключові слова: молокопереробні підприємства, молоко, молочна галузь, ринок, реструктуризація, механізм, стратегія, сировина.

KATERYNA MAZUR,
JAROSLAW HONTARUK
Vinnytsia National Agrarian University

ECONOMIC PRINCIPLES OF MILK PRODUCTION IN AGRICULTURE OF VINNYTSA REGION

The analysis of milk market development in modern conditions is carried out. The article examines the indicators of raw materials at enterprises of processing industries by quality indicators of dairy products. The article considers the theoretical and methodological principles and problems of organizational and economic nature of the dairy industry. Emphasis is placed on the content, structure and problems of functioning of the dairy complex, substantiation of the organizational and economic mechanism of ensuring the production of competitive products in the industry. It is determined that the achievement of competitiveness of products and enterprises of the dairy subcomplex requires close cooperation, mutually beneficial partnership of all its structural units. It is determined that the location of milk production is a factor influencing the improvement of the organization of the industry in agricultural enterprises of Vinnytsia region. Areas (groups of districts) that specialize in milk production have been identified, which indirectly indicates the lack of targeted regional policy to influence the improvement of the location of the industry. It is a sign of low level of development of dairy cattle breeding of the region. The almost predominant dominant role of households in the regional milk market has been identified. The situation will not change significantly in the coming years, and the current trend will continue. The proposed way out of this situation is the creation of dairy farms with the participation of large dairy plants in order to provide the latter with high quality raw materials. Prospects for the establishment of subsidiaries of dairy plants - the creation of agricultural enterprises in the dairy direction.

Key words: milk processing enterprises, milk, dairy industry, market, restructuring, mechanism, strategy, raw materials.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Від рівня розвитку молочної галузі, зростання її ефективності залежить розв'язання продовольчої проблеми та підвищення добробуту населення України. Молочна галузь входить до числа найбільш інтенсивних переробних галузей АПК, вона вимагає значних матеріальних витрат і залучення трудових ресурсів. Тому лише за умови раціональної організації їх використання молочна галузь може працювати. Досягнення конкурентоспроможності продукції та підприємств молочної підкомплексу вимагає і тісного співробітництва, взаємовигідного партнерства усіх його структурних ланок. Посилення конкуренції, зростання вимог споживачів щодо якості та асортименту продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку вимагає здійснення спільного пошуку освоєння найкращих світових досягнень у

молочній галузі. Проведене поглиблене дослідження системи маркетингу в окремих сільськогосподарських підприємствах Вінницької області дає підстави вважати, що на сьогодні підприємства поки що не здатні використовувати сучасні маркетингові технології ефективного збуту молока.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема розвитку структурних трансформацій в молокотоварного виробництва завжди була актуальною. Даному питанню присвячені наукові розробки таких вчених, як Камілової С.Р. [2], Полесі В.М., Мельника В.Я. [3], Мазур К.В. [6] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Проте процеси структурних змін в молокотоварному виробництві в межах Вінницької області є недостатньо вивченими, що і зумовлює актуальність дослідження.

Формулювання цілей статті

Метою статті є визначення структурних трансформацій молокотоварного виробництва у Вінницькій області та Україні та розробка шляхів його вдосконалення.

Матеріал і методи дослідження

Вирішення поставлених у науковій статті завдань здійснюється загальнонауковими методами. Дослідження спирається на діючу нормативну, інформаційну, статистичну базу. Методичний інструментарій, що використовується в статті дозволяє систематизувати ряд явищ у розвитку молочного виробництва та зміні в структурі реалізації молока на переробні підприємства Вінницької області та України.

Виклад основного матеріалу

Вінницька область має сприятливі природно-економічні умови для розвитку молочного скотарства та відносно міцну промислову базу для переробки молокопродукції. Адаптація галузі молочного скотарства регіону до ринкових умов супроводжувалась негативними явищами в процесі виробництва, реалізації та споживання продукції молочного скотарства. Трансформація економічних відносин в процесі виробництва призвела до збільшення частки дрібнотоварних господарств та натуралізації виробництва, в процесі реалізації – до зростання кількості неефективних каналів продажу та появи неринкових каналів, у процесі споживання – до зменшення частки молока у формуванні енергетичної цінності добового раціону пересічного громадянина.

Для молочного скотарства Вінницької області як і для всієї країни характерна тенденція зменшення поголів'я корів. В період з 1991 р. до 2019 р. їх кількість зменшилась в 2,4 рази, також за цей період змінилась і питома вага корів в структурі поголів'я великої рогатої худоби. Потрібно відмітити, що загальний процес зменшення кількості поголів'я молочного стада супроводжувався також і їх перерозподілом між різними категоріями господарств [3].

Переломним роком став 1998 р., адже господарства населення та сільськогосподарські підприємства займали майже однакове становище за питомою вагою. Починаючи з 1999 р. поголів'я корів в господарствах суспільного сектору стабільно скорочувалося, і в 2019 р. господарства населення Вінницької області утримували вже 60% від загального поголів'я корів. Навіть незважаючи на те, що сільськогосподарські підприємства мають устаткування, спеціально пристосовані приміщення, земельні площі для кормових сівозмін, машини для збирання кормових культур та приготування кормів, спеціалістів для утримання та обслуговування молочного стада, тобто базу, без якої неможливе інтенсивне ведення скотарства, за період з 1995р. поголів'я корів скоротилось майже в 7 разів.

Скорочення загального поголів'я корів в області безумовно вплинуло і на обсяги виробництва молока, які за останні 15 років зменшились на 102 тис. т. Відносна стабілізація та призупинення цього процесу відноситься до 2004 року. Саме з цього періоду розпочалось нарощування обсягів виробництва молока господарствами приватного сектору. Займаючи в структурі поголів'я корів 60,3% вони виробили 63,3% продукції [1].

Рівень продуктивності корів залежить, в першу чергу, від рівня годівлі і якості кормів, рівня збалансованості кормів, породного та вікового складу основного стада. В 2019 році сільськогосподарськими підприємствами – виробниками молока в області було отримано в розрахунку на 1 корову 4190 кг молока, цей результат є найвищим за останні роки (рис. 1).

В сільськогосподарських підприємствах темпи зростання в порівнянні з 2014 р. (в 2,5 рази) є досить суттєвими, проте дана категорія значно поступається рівню продуктивності корів в господарствах населення. Тому сільськогосподарським підприємствам значну увагу необхідно приділити оптимізації вікового складу дійного стада. В зв'язку з тим, що надої молока у корів після 6–7 лактації починають поступово знижуватися, заміна старих низькопродуктивних корів чистопородними первітками з надоями молока не менше 3000 кг може значно підвищити середній рівень продуктивності. Тому ми рекомендуємо на 25% обновляти основне стадо в сільськогосподарських підприємствах [4].

Вінницька область має шість районів, де валовий надій на 1 корову складає понад 4000 кг. Серед цих районів лідерами є Крижопільський (6387 кг), Томашпільський (5767 кг) та Ямпільський (5323 кг) райони. Найбільший спад середньому надою від 1 корови в Крижопільському (спад становив 18,1%) та Барському (11%) районах. Найнижчі надої молока в Жмеринському та Чечельницькому районах (до 2000

кг). Таким чином, лише три райони Вінницької області, а саме Тростянецький, Томашпільський та Ямпільський, є лідерами в галузі виробництва молока.

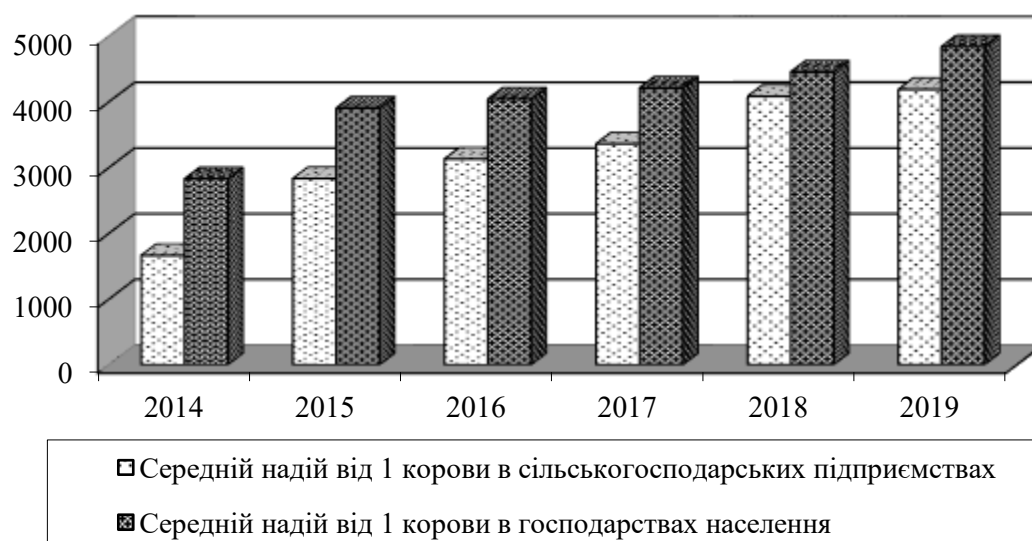

Рис. 1. Середній надій молока від 1 корови в господарствах Вінницької області за 2014–2019 рр., кг
Складено на основі [1, 4]

Молоко як сировину на підприємства перероблення молока постачають сільськогосподарські підприємства (у тому числі фермерські) та особисті господарства населення. Більша частина загального обсягу молока виробляється особистими господарствами населення.

При цьому з кожним роком спостерігалось збільшення частки господарств цього типу у загальному обсязі виробництва молока та зменшувалось значення підприємств суспільного сектору.

В період з 1995 року по 2019 рік виробництво молока господарствами населення збільшилося на 61,7%, а сільськогосподарськими підприємствами – зменшилося на 72,5% (рис. 2).

На даному етапі розвитку сільського господарства це можна вважати цілком закономірним процесом, однак, на майбутнє можна прогнозувати, що утримання корів у господарствах приватного сектору (в середньому це 1-2 голови) не забезпечить необхідної для задоволення потреб споживчого ринку кількості продукції, тому роль сільськогосподарських підприємств об'єктивно буде в майбутньому зростати.

Поступове зростання частки господарств населення у загальному обсязі виробництва молока висуває на перший план проблему, пов'язану з контролем якості сировини. Як свідчать експерти, жирність, бактеріологічний стан, частка білку у сировині, що постачається на підприємства, здебільшого не відповідають діючим в Україні стандартам якості.

Господарства населення не мають потрібної бази для ведення інтенсивного скотарства, тому ми не можемо сподіватися на насичення ринку молока лише ними, а потрібно вживати заходів для підвищення ефективності виробництва продукції молочного скотарства сільськогосподарськими підприємствами. Важлива роль повинна належати фермерським господарствам, які можуть забезпечити збільшення виробництва молока за рахунок зміни своєї спеціалізації. Фермерські господарства можуть забезпечити на більш організаційно і технічно вищій основі, ніж у господарствах населення, розвиток молочного скотарства, що дасть змогу компенсувати зменшення розмірів галузі, яке спостерігається у суспільному секторі Вінницької області.

Великим сільськогосподарським підприємствам необхідно працювати на такій же приватній основі, і їх працівникам необхідно мати такий же приватний інтерес щодо кінцевих результатів, який мають дрібні власники. Ще одним важливим аргументом на захист підприємств суспільного сектору є те, що сучасні технології виробництва молока на промисловій основі вимагають значних розмірів ферм. Це не менше 100-150 голів. Тільки при таких розмірах ферм, як свідчить виробничий досвід, застосування передових технологій виробництва молока є економічно виправданим і ефективним.

Наведена ситуація перерозподілу виробництва молока між основними категоріями виробників може розвиватись і надалі, але лише до певної межі. Пунктом зупинки наявних тенденцій у співвідношеннях обсягів виробництва і зміни їх на зворотні стануть умови, при яких основний акцент конкурентного середовища буде зміщений в сферу економічних переваг крупного та високотоварного виробництва [2].

Розміщення виробництва молока є фактором, що впливає на вдосконалення організації галузі в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області. В області важко виділити зони (групи районів), які спеціалізовані на виробництві молока, що опосередковано свідчить про відсутність цілеспрямованої регіональної політики впливу на вдосконалення розміщення галузі. При цьому умовно можна виділити такі

райони області як Томашпільський (14,3 тис. тонн молока в 2019 р.), Ямпільський (13,9 тис. тонн), Козятинський (11,4 тис. тонн), Тростянецький (12,3 тис. тонн), які є лідерами по виробництву молока в області.

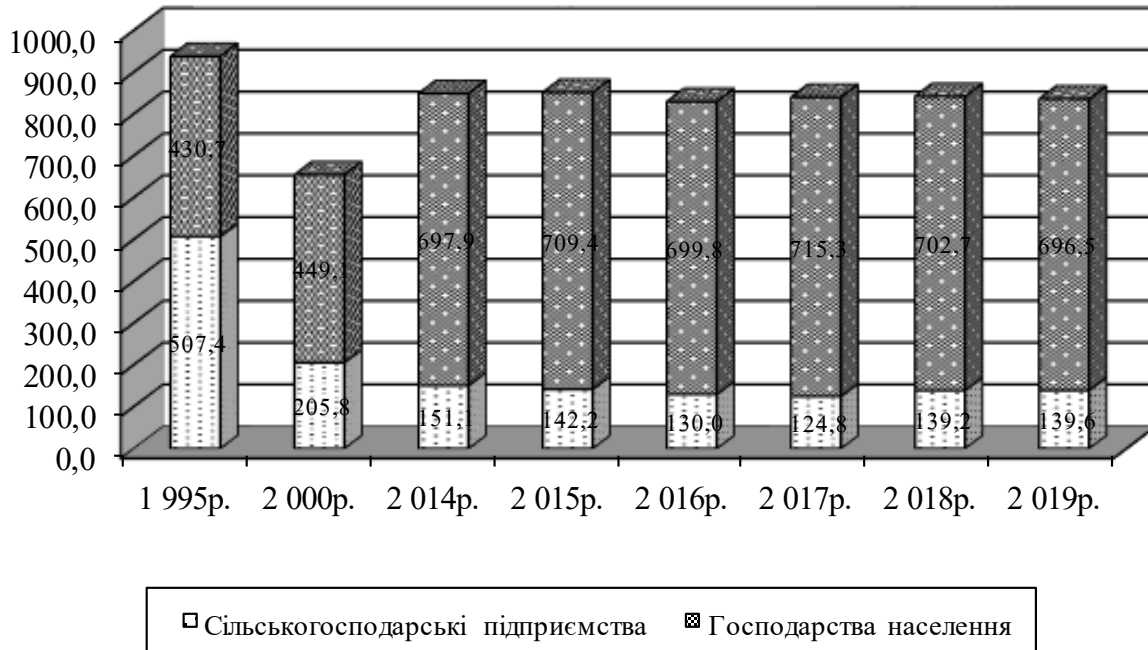

Рис. 2. Динаміка процесу сегментації ринку молока у Вінницькій області, тис. т

Складено на основі [1, 4]

Найбільший ріст виробництва – у Могилів-Подільському (66,7% в середньому за 2008-2019 рр.), Чечельницькому (66,7%), Літинському (46,2%), Тульчинському (33,3%), Муровано-Куриловецькому (33,3%) районах. Зменшуються обсяги виробництва молока у Барському (спад 61,5%), Жмеринському (66,7%), Бершадському (5,5%), Калинівському (3,1%), Козятинському (1,7%) районах [4].

Хоча маркетингове управління процесом виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області має деякі позитивні тенденції, проте воно знаходиться на рівні, що не відповідає сучасним вимогам ринкової економіки. В господарствах не завжди облік відображає реальні дані, відсутній комерційний розрахунок молочнотоварних ферм, не завжди проводиться аналіз процесу понесення затрат. Кошти, які господарства отримують від реалізації молока використовуються для покриття витрат інших галузей, а не для вкладення їх в галузь молочного скотарства. Як наслідок, це призвело до занепаду галузі виробництва молока в багатьох сільськогосподарських підприємствах Вінницької області.

Як ми зазначали раніше, спостерігається тенденція зниження ролі сільськогосподарських підприємств на ринку молока у Вінницькій області. Головною причиною такого стану є ті соціально-економічні умови, які не стимулюють сьогодні розвиток крупнотоварного виробництва молока. Бачимо, що приватна власність на засоби виробництва в галузі є реальним двигуном розвитку виробництва і вона в сільському господарстві поки що дає результати лише в дрібнотоварному виробництві молока. Це спонукає нас осмислити ті процеси, що відбуваються в практиці виробництва. Можна зробити висновок, що виробництво молока в великих масштабах, а це можливо лише у сільськогосподарських підприємствах, стане домінуючим тоді, коли власність на землю та засоби виробництва в підприємствах буде персоналізованою. На сьогодні розпаювання ще не є тими відносинами, які працюють як механізм мотивації виробництва молока у великих масштабах.

Аналіз структури збуту виробленого молока сільськогосподарськими підприємствами області також певною мірою відображає наявні на ринку молока тенденції. Поглиблене дослідження системи маркетингу в окремих сільськогосподарських підприємствах Вінницької області дає нам підстави вважати, що на сьогодні підприємства поки що не здатні використовувати сучасні маркетингові технології ефективного збуту молока.

Обсяги збуту молока сільськогосподарськими підприємствами за останні п'ять років дещо знизилися, головною причиною цього є зменшення обсягів виробництва молока. В 2009 році намітились тенденції стабілізації обсягів пропозиції на ринку молока сільськогосподарськими підприємствами, але вони виявились нестійкими, в 2019 році знову спостерігаємо незначне зниження обсягів продажу молока та молокопродуктів до 117,1 тис. т.

Основним каналом реалізації молока є переробні підприємства. Відповідно стабільно найбільшу

питому вагу займає реалізація продукції за цим каналом – від 95% до 98%. На ринку підприємства реалізують незначну кількість молока, яка займала в межах 1% від всієї товарної продукції. Протягом 2005–2019 рр. до 1% продукції реалізувалось сільськогосподарськими підприємствами населенню, за іншими каналами було реалізовано молока 1-2% [5].

Основними споживачами молока сільськогосподарських підприємств залишаються переробні підприємства області. Для сільськогосподарських підприємств, що віддалені від крупних промислових центрів області власне немає належних альтернатив на ринку. Тому, однією з суттєвих умов розвитку галузі виробництва молока в цілому по сільськогосподарських підприємствах області є наявність і потужність молокопереробних підприємств. Саме вони є головним чинником формування попиту на молоко, що виробляється сільськогосподарськими підприємствами.

Обсяги переданого для переробки молока в 2019 році також зменшилися більш як на 5 відсотків від організацій та на 22 % від населення (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Якість молока коров'ячого незбираного, купленого переробними підприємствами, за гатунками у 2019 році

	Підприємства			Населення		
	2019	2018	у % до 2018	2019	2018	у % до 2018
Маса молока коров'ячого сирого, т	2428074	2560076	94,8	822211	1054177	78,0
у перерахунку на молоко сире встановленої базисної жирності	2610352	2719887	96,0	851134	1088538	78,2
у тому числі за гатунками:						
екстра	710277	586213	121,2	-	-	-
питома вага, %	27,2	21,6	x	-	-	-
вищого гатунку	937946	1036222	90,5	822	2340	35,1
питома вага, %	35,9	38,1	x	0,1	0,2	x
I гатунку	844422	894588	94,4	101906	135510	75,2
питома вага, %	32,3	32,9	x	12,0	12,5	x
II гатунку	97069	193827	50,1	707916	903565	78,3
питома вага, %	3,7	7,1	x	83,2	83,0	x
негатункового	20638	9037	228,4	40490	47123	85,9
питома вага, %	0,8	0,3	x	4,7	4,3	x

Складено на основі [6]

Зниження виробництва молока спричинено відсутністю належної державної підтримки галузі тваринництва в Україні. Слід зауважити, що і досі близько 25% від переданого на переробку молока є 1-2 гатунку і не може використовуватися для виробництва конкурентоздатної молочної продукції.

Позитивним є досить високі показники вмісту білка та жиру в молоці що є вищими по всіх областях держави порівняно з базисними значеннями (табл. 2).

На якість молока особливо в особистих селянських господарствах негативний вплив має використання ручного доїння та недотримання технології зберігання молока. Виходом з ситуації може стати державна підтримка відповідних формувань з метою забезпечення через процедури дотування купівлі відповідного обладнання.

Даний шлях для держави є менш затратним ніж дотування великих тваринницьких ферм і дасть можливість в короткостроковій перспективі підвищити як якість молока від особистих селянських господарств так і наростити обсяги виробництва відповідної продукції. В свою чергу це дасть можливість дати поштовх відновленню галузі тваринництва та підвищити якість кінцевої молочної продукції.

В географічній структурі найбільш якісного молока виробляється в Київській області (табл. 3). Проте одним з основних виробників молока в Україні є саме Вінницька область. Запровадження державного стимулювання особистих селянських господарств дасть можливість покращити і якісні показники молочного скотарства в області.

Проте в окремих регіонах досі понад 1/3 продукції є 2 гатунку. Для підвищення якісних показників молочної продукції потрібно вдосконалити систему державної підтримки галузі тваринництва на селі. Особливо це стосується підтримки особистих селянських господарств та фермерів [6].

Окремі молокопереробні підприємства, наприклад ТОВ «Літинський молочний завод», створюють власні фермерські господарства європейського типу. На сьогодні у ПОСП «Нападівське», яке створене ТОВ «Літинський молочний завод», нараховується 2200 голів великої рогатої худоби, з них 900 голів дійного стада із продуктивністю 9600 кг на корову на рік. Для порівняння – у 2013 році було лише 146 голів великої рогатої худоби. Розведення дійного поголів'я корів голштинської породи почалося із 300 українських та 100 чеських нетелей. Годівля корів проводиться спеціально підібраним, збалансованим раціоном. А тварини утримуються у чистоті та ідеальних для їхнього здоров'я умовах: без прив'язі, під навісом на свіжому повітрі, з вільним доступом до кормового столу та води, у максимально наближених до природних умовах. Зоотехніки користуються голландською програмою управління стадом. Продуктивність молочного

комплексу становить 23 тони екологічно чистого молока за добу. Доїння корів проводиться у доїльній залі з ізраїльським обладнанням, обробляють спеціальними дезінфікуючими засобами. Така система дозволяє виключити контакт молока з людиною та іншими сторонніми факторами, що дає можливість отримати високоякісний продукт [7].

Таблиця 2

Якість молока коров'ячого незбираного, купленого переробними підприємствами у підприємств за регіонами у 2019 році

	Маса молока коров'ячого сирого, т	Із загальної маси молока коров'ячого сирого охолодженого до 10° С	Масова частка у молоці коров'ячому сирому, %	
			жиру	білка
Україна	2428074	1884091	3,66	3,13
Вінницька	478935	172400	3,68	3,14
Волинська	к	к	к	к
Дніпропетровська	122774	113450	3,65	3,33
Донецька	к	к	к	к
Житомирська	120000	109313	3,64	3,04
Закарпатська	-	-	-	-
Запорізька	30458	к	3,67	3,09
Івано-Франківська	9532	к	3,52	2,99
Київська	162700	151786	3,74	3,19
Кіровоградська	к	к	к	к
Луганська	к	к	к	к
Львівська	96986	9126	3,63	3,15
Миколаївська	107385	107363	3,69	3,09
Одеська	к	к	к	к
Полтавська	298296	298286	3,64	3,15
Рівненська	176035	174911	3,56	3,05
Сумська	114484	114484	3,56	3,09
Тернопільська	138517	138153	3,63	3,09
Харківська	к	к	к	к
Херсонська	29614	28927	3,80	3,35
Хмельницька	62213	31098	3,57	2,99
Черкаська	176513	153636	3,70	3,16
Чернівецька	к	к	к	к
Чернігівська	97243	80580	3,73	3,14
м. Київ	к	-	к	к

Символ (к) - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Складено на основі [6]

Створення аналогічних підприємств за рахунок прибутків потужних молокопереробних заводів дасть спільно з державною підтримкою молочного скотарства можливість вирішити низку завдань:

- забезпечення молокопереробних підприємств високоякісною сировиною;
- зменшення собівартості виробництва;
- створення додаткових робочих місць на селі;
- розвиток галузі тваринництва;
- зростання ВВП [7, с. 129.]

Таблиця 3

Якість молока коров'ячого незбираного, купленого переробними підприємствами у підприємств за гатунками

	Маса молока коров'ячого сирого у перерахунок на молоко встановленої базисної жирності, т	З нього за гатунками							
		екстра	у % до загального обсягу	вищого гатунку	у % до загального обсягу	I гатунку	у % до загального обсягу	II гатунку	у % до загального обсягу
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Україна	2610352	710277	27,2	937946	35,9	844422	32,4	97069	3,7
Вінницька	518508	157688	30,4	260961	50,3	87951	17,0	11837	2,3
Волинська	к	-	-	-	-	к	к	к	к
Дніпропетровська	131879	к	к	к	к	29140	22,1	к	к
Донецька	к	-	-	к	к	к	к	к	к
Житомирська	128473	38743	30,2	17793	13,8	55946	43,5	13469	10,5
Закарпатська	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Запорізька	32908	-	-	к	к	20300	61,7	3895	11,8
Івано-Франківська	9873	к	к	к	к	к	к	к	к
Київська	179148	85546	47,7	36878	20,6	56429	31,5	к	к
Луганська	к	к	к	-	-	к	к	к	к
Львівська	103481	к	к	к	к	59950	57,9	к	к
Миколаївська	116636	к	к	к	к	27061	23,2	к	к
Одеська	к	-	-	к	к	к	к	к	к
Полтавська	319368	99149	31,1	131791	41,3	57220	17,9	21212	6,6
Рівненська	184165	к	к	к	к	85625	46,5	к	к
Сумська	119991	31541	26,3	12764	10,6	63119	52,6	12080	10,1
Тернопільська	147925	к	к	к	к	16852	11,4	к	к
Харківська	к	к	к	к	к	к	к	к	к
Херсонська	33061	к	к	к	к	к	к	к	к
Хмельницька	65386	к	к	к	к	55237	84,5	4171	6,4
Черкаська	191847	51034	26,6	51141	26,7	83674	43,6	к	к
Чернівецька	к	-	-	-	-	к	к	-	-
Чернігівська	106708	26963	25,3	38561	36,1	29790	27,9	11322	10,6

Символ (к) - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Складено на основі [6].

Підвищення ефективності молокотоварного виробництва має досягатися за рахунок розвитку виробництва молока як в особистих селянських господарствах та і на великих тваринницьких фермах. Для сприяння розвитку молочного скотарства мають бути розроблені відповідні програми розвитку особливо з підтримки малих товаровиробників.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Незважаючи на утримання приватним сектором провідних позицій у виробництві молока у Вінницькій області слід зазначити, що формування продовольчого ринку в основному продукцією дрібнотоварних господарств є ознакою невисокого рівня економічного розвитку регіону. Однак не враховувати майже 100 – відсоткову домінуючу роль господарств населення у реформуванні регіонального ринку молока як сировини не можливо. Ситуація в найближчі роки суттєво не зміниться, а наявна тенденція пануватиме й надалі. Виходом з даної ситуації є створення молочно-тваринницьких ферм за участі великих молокопереробних заводів з метою забезпечення останніх високоякісною сировиною. Для розвитку молочного виробництва особистими селянськими господарствами доцільно створення відповідних державних програм підтримки особливо для ОСГ які утримують 3 та більше корів

Література

1. Виробництво основних продуктів тваринництва і чисельність поголів'я худоби та птиці в господарствах Вінницької області за 2019 рік (уточнені дані) / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області. – Вінниця, 2020. – 123 с.
2. Камілова С.Р. Проблеми розвитку молочного скотарства в Україні / С.Р. Камілова // Економіка АПК. – 2000. – № 1. – С. 40–44.
3. Організаційно-економічні аспекти розвитку галузі молочного скотарства у господарствах Вінницької області : монографія / [Полєся В.М., Мельник В.Я., Недбалюк О.О., Томчук О.В.]. – Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2011. – 187 с.
4. Статистичний щорічник Вінниччини за 2019 р. / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області. – Вінниця, 2019. – 619 с.
5. Реалізація продукції сільськогосподарськими підприємствами області за 2019 рік : статистичний бюлетень / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області. – Вінниця, 2020. – 119 с.
6. Мазур К.В., Гонтарук Я.В. Тенденції та умови ефективного функціонування сировинної бази підприємств АПК / К.В. Мазур, Я.В. Гонтарук // The scientific heritage. – 2020. – № 49. – С. 29–39.
7. Гонтарук Я.В. Перспективні напрямки розвитку переробних підприємств АПК в умовах інтеграції в світовий економічний простір / Я.В. Гонтарук // Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2019. – № 9. – С. 122–131.

References

1. Vyrobnystvo osnovnykh produktiv tvarynnystva i chyselnist poholivia khudoby ta ptytsi v gospodarstvakh Vinnytskoi oblasti za 2019 rik (utocneni dani) / Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. Holovne upravlinnia statystyky u Vinnytskii oblasti. – Vinnytsia, 2020. – 123 s.
2. Kamilova S.R. Problemy rozvytku molochnoho skotarstva v Ukraini / S.R. Kamilova // Ekonomika APK. – 2000. – № 1. – S. 40–44.
3. Orhanizatsiino-ekonomichni aspekty rozvytku haluzi molochnoho skotarstva u gospodarstvakh Vinnytskoi oblasti : monohrafiia / [Polesia V.M., Melnyk V.Ia., Nedbaliuk O.O., Tomchuk O.V.]. – Vinnytsia : Merkiuri-Podillia, 2011. – 187 s.

4. Statystychnyi shchorichnyk Vinnychchyny za 2019 r. / Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. Holovne upravlinnia statystyky u Vinnytskii oblasti. – Vinnytsia, 2019. – 619 s.
5. Realizatsiia produktsii silskohospodarskymy pidpriemstvamy oblasti za 2019 rik : statystychnyi biuletyn / Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. Holovne upravlinnia statystyky u Vinnytskii oblasti. – Vinnytsia, 2020. – 119 s.
6. Mazur K.V., Hontaruk Ya.V. Tendentsii ta umovy efektyvnoho funktsionuvannia syrovynnoi bazy pidpriemstv APK / K.V. Mazur, Ya.V. Hontaruk // The scientific heritage. – 2020. – № 49. – S. 29–39.
7. Hontaruk Ya.V. Perspektyvni napriamky rozvytku pererobnykh pidpriemstv APK v umovakh intehratsii v svitovyi ekonomichnyi prostir / Ya.V. Hontaruk // Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky. – 2019. – № 9. – S. 122–131.

Надійшла / Paper received : 11.02.2021

Надрукована / Printed : 10.03.2021